

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Вікторія Євдоченко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М. В. Вацьо, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE PROBLEM OF THE FORMATION OF AESTHETIC FEELINGS OF PRESCHOOL STUDENTS IN THE HISTORY OF PEDAGOGICAL THOUGHT.

Viktoriya Evdochenko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті зроблено аналіз праць вітчизняних науковців щодо проблеми формування естетичних почуттів дітей дошкільного віку. Розкрито погляди В. О. Сухомлинського щодо естетичного виховання дітей і молоді. Проаналізовано теоретичні ідеї вітчизняних учених і педагогів у другій половині ХХ століття про засоби музичного мистецтва для формування естетичних почуттів дошкільників.

Ключові слова: діти дошкільного віку, естетичні почуття, музичне мистецтво, В. О. Сухомлинський.

Abstract. The article analyzes the works of domestic scientists on the problem of the formation of aesthetic feelings of preschool children. Revealed views of V. A. Sukhomlinsky regarding the aesthetic education of children and youth. The theoretical ideas of domestic scientists and teachers in the second half of the 20th century about the means of musical art in the formation of aesthetic feelings of preschoolers are analyzed.

Key words: children of preschool age, aesthetic feelings, musical art, V.A. Sukhomlinskyi.

На сучасному етапі розвитку української державності набуває актуальності проблема відновлення культурного й духовно-творчого потенціалу українського народу. Значну роль у цьому процесі «відіграє естетичне виховання молоді, оскільки воно сприяє засвоєнню, збереженню та збагаченню національних культурних традицій і загальнолюдських цінностей» [8, с. 8].

Розпочинати формування естетичних почуттів потрібно в дошкільному віці. Доцільно зазначити, що саме цей період є базовим для формування в особистості дитини сприймання прекрасного в навколишньому світі та мистецтві, розвитку естетичних почуттів в дитини. На цьому наголошується в Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», проєкті «Дошкілля».

Актуалізується об'єктивна потреба вивчення, переосмислення й опанування цінного історико-педагогічного досвіду минулого, що сприятиме науковому розв'язанню проблеми формування естетичних почуттів дітей дошкільного віку. Науковці розглядають естетичні почуття як «почуття насолоди, які одержує людина у процесі сприймання прекрасного в довкіллі і в мистецтві» [6, с. 96].

Великого значення естетичному вихованню своїх праць приділяв В. Сухомлинський. Педагог вважав, що «естетичне виховання – прекрасне і могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості» [3, с.153]. Естетичне виховання має найтісніший зв'язок з усіма сферами духовного життя особистості і колективу [3, с. 153].

Основним завданням естетичного виховання В. Сухомлинський вважав намагання навчити учня бачити красу оточуючого світу, красу людських стосунків, доброту, щирість і таким чином стверджувати прекрасне в самому собі. На думку педагога, естетичне виховання має різнобічні зв'язки з багатьма сферами духовного життя особистості [7, с. 123].

Серед засобів естетичного виховання дітей, описаних в працях, наступні: краса, природа, слово, рідна мова, художня література, поезія, музика, мистецтво, живопис, дієве

ставлення до довкілля, естетичність обстановки тощо. До складових естетичного виховання В. Сухомлинський відносить естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичну культуру [6, с. 96].

Упродовж другої половини XX століття відбувався посилений пошук шляхів формування естетичних почуттів дітей дошкільного віку. Варто зазначити, що особливого значення педагоги надавали природі з метою розвитку в дошкільників емоційної сфери, естетичних почуттів, виховання любові до рідного краю. Так, Н. Яришева в процесі збагачення дітей естетичними враженнями вагому роль відводила природному оточенню [8, с. 7]. При цьому педагог зазначала, що «вихователям важливо не тільки звертати увагу дітей на красу і досконалість природи, а й щоразу подавати нову інформацію з глибшим естетичним проникненням» [10, с.12].

Доцільно підкреслити, що одним із впливових засобів розвитку естетичних почуттів у дітей дошкільного віку, в працях науковців другої половини XX століття вважалася й ігрова діяльність. Так Е. Бортничук зазначала, що «організація ігор-драматизацій та ігор за літературними сюжетами, залучення дітей до виготовлення іграшок-саморобок сприяє збагаченню їхнього духовного світу, зародженню в них почуття прекрасного, розвитку творчих здібностей, фантазії та формуванню в них оцінного ставлення до оточуючого» [1, с. 4].

У подальшому розв'язанні проблеми формування естетичних почуттів у дошкільників не менш важливу роль відіграє музичне мистецтво. Науковець Р. Амлінська вважала, в процесі музичного виховання збагачується духовний світ майбутньої людини. Педагог відмічала: «Живі, яскраві музичні образи глибоко впливають на свідомість і почуття дітей, на їхнє ставлення до навколишнього світу» [8, с. 15].

Варто зазначити, що на вплив музичного виховання в естетичному розвитку дітей наголошував відомий вітчизняний педагог В. Сухомлинський. Він зауважував: «Якщо в ранньому дитинстві донести до серця красу музичного твору, якщо у звуках дитина відчує багатогранні відтінки людських почуттів, вона підніметься на такий щабель культури, якого не можна досягти ніякими іншими засобами» [7, с. 63].

Доцільно відзначити, що одним з могутніх засобів виховання, за допомогою якого здійснюється формування естетичних почуттів, Р. Зінич також називала музичне мистецтво. Основною метою вихователів і музичних керівників дитячих садків вона відмічала виховання засобами мистецтва в дошкільників «любові до прекрасного, забезпечення впливу на їх почуття, мислення, характер, волю та розвиток у них сприйняття дійсності» [5, с. 4].

Науковець Л. Левченко закликала вихователів більше уваги приділяти музичному вихованню як засобу всебічного розвитку дітей та формування їх духовного світу. Вона вважала, що «залучення дошкільників до музичного мистецтва сприятиме активізації їх сприймання, мислення, мови, збагаченню почуттів, вихованню в них високого естетичного смаку та розвитку музичних здібностей, уяви, творчої ініціативи, волі» [4, с. 20].

Враховуючи великий виховний вплив музичного мистецтва на естетичний розвиток особистості, усі вітчизняні науковці акцентували увагу на керівній ролі педагога в цьому процесі. Так, «основною умовою підвищення рівня естетичного виховання в дошкільних навчальних закладах – вважав композитор А. Філіпенко – постійне підвищення майстерності музичних керівників і вихователів [8, с. 20]. Композитор рекомендував «систематично цікавитися новинками музичної літератури для дітей, проблемами естетичного виховання і, виходячи з вимог сьогодення, шукати шляхи вдосконалення формування гармонійно розвиненої особистості» [9, с. 8].

Доцільно підкреслити, що при цьому для музичних керівників і вихователів були визначені відповідні завдання музичного виховання, які передбачали виховання в дітей зацікавленості і любові до музичного мистецтва, розвиток музичної сприйнятливості, емоційної чутливості, художнього смаку, музичних і творчих здібностей, навчання слуханню і розумінню музики, співів, музично-ритмічних рухів та грі на дитячих музичних

інструментах. Педагоги підкреслювали, що «всі перелічені завдання взаємозв'язані і видозмінюються залежно від вікових особливостей дошкільників» [8, с. 21].

Неодмінною передумовою музично-естетичного розвитку дитини, її духовного зросту С. Шоломович гадала повноцінне та усвідомлене сприймання музики, яке є «одним із видів слухового сприймання та становлення в слухачів музичного образу» [8, с. 21]. Вона зазначала, що «одночасний вплив на думки і почуття, органічне поєднання пізнавальних та емоційних моментів є характерною особливістю сприймання музики» [8, с. 21].

С. Шоломович вважала, що для повноцінного сприймання дошкільниками музичного мистецтва потрібна цілеспрямована робота музичних керівників і вихователів. Враховуючи зазначене, педагог «рекомендувала в процесі формування в дітей сприймання музики враховувати внутрішні (музичні здібності дитини, досягнутий рівень сприймання, ставлення до занять, індивідуальні особливості характеру і т.п.) та зовнішні (якість музичного виховання і навчання) умови» [5, с. 109]. При цьому безпосередній вплив на внутрішні умови, на її думку, можливий лише через зовнішні – навчальний процес. Разом із цим з метою формування естетичних почуттів дошкільників педагог рекомендувала постійно збагачувати їх уявленнями про різні музичні твори. Вона підкреслювала, що «внаслідок систематичного слухання в дітей формуються вміння розрізняти та узагальнювати засоби музичної виразності, форму творів, жанри, а це, у свою чергу, поглиблює естетичні почуття» [5, с. 109].

Розвиток у дітей умінь сприймати Л. Гапоненко та О. Крамчанінова рекомендували здійснювати в процесі слухання музичних творів різних жанрів. Вони зазначали, що «саме на цьому першому етапі музично-естетичного виховання закладаються умови для піднесення в дошкільників інтересу, любові до музичного мистецтва, збагачення їх музичними контрастами, розширення світогляду, виховання музичного смаку, розвитку здатності вловлювати зв'язок між емоційно-образним змістом твору і засобами вираження» [8, с. 23].

Основним чинником творчого розвитку педагоги гадали розширення кругозору в дошкільників через ознайомлення їх з багатоманітними явищами та музичним матеріалом. Вони акцентували, що за таких умов здійснюватиметься збагачення дошкільників естетичними почуттями, а також виховання в них правильного ставлення до навколишнього світу за допомогою музичного мистецтва. Педагоги рекомендували активніше використовувати музичне мистецтво під час розповідання дітям казок, особливо тих, за сюжетом яких написані дитячі опери або складено інсценівки з музичним супроводом; проведення бесід; розглядання ілюстрацій та бесід за ними; розучування віршів; виправлення окремих недоліків вимови, вироблення чіткості мовлення дітей; ознайомлення дошкільників із природою; роботи дітей у куточку природи, квітнику, прибирання групової кімнати; зображувальної діяльності дошкільників з метою забезпечення більш повного сприймання дітьми як образотворчого, так і музичного мистецтва; ранкової гімнастики; самостійної художньої діяльності дітей (зображувальної, літературної, музичної, театралізованої); вечорів розваг; сюжетно-рольових ігор як ілюстрацію до дій гри або для відтворення в них вражень, одержаних від музичних занять, святкових ранків, вечорів розваг [8, с. 22].

На думку М. В. Вацьо: «Включення музичного мистецтва в навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти відкриває широкий шлях до інтенсивного розвитку сенсорних здібностей, чуттєвого сприйняття, створює надійну основу для становлення й подальшого розвитку всіх пізнавальних процесів, вдалого поєднання в них емоційного і раціонального, може стати частиною духовного життя людини у майбутньому.» [2, с. 60]

Отже, в процесі ретроспективного аналізу щодо формування естетичних почуттів можна зробити висновок: усі види музичної діяльності дошкільників (слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих інструментах) характеризувалися взаємопов'язаністю та направленістю на естетичний розвиток дітей дошкільного віку. Проте певні педагогічні вимоги ставились до вибору музичного матеріалу, який мав бути спрямований на формування естетичних почуттів та відповідати особливостям сприймання і виконання дітьми.

Список використаних джерел

1. Бортничук Е. Зберегти дороге і рідне. *Дошкільне виховання*. 1991. №7. С. 4-5.
2. Вацьо М. Вплив музичного мистецтва на становлення особистості дошкільника. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VIII школа методичного досвіду) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 24-25 листопада 2020 року / ред. кол.: Л. С. Бровчак, Л. В. Старовойт; рец.: Т. П. Зузяк, Т. І. Сідлецька; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2020. С. 55-60.
3. Демченко О., Вацьо М. Пізнавально-синкретична складова в підготовці майбутніх вихователів до розвитку соціальної обдарованості дітей. Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. Вип.26 (1-2019). Ч.1. Кам'янець-Подільський, 2019. С.64-70.
4. Левченко Л.Л. Музика у повсякденному житті дитячого садка. *Дошкільне виховання*. 1976. № 11. С. 19-23.
5. Методика музичного виховання в дитячому садку / Р. Зінич, В. Кукловська, І. Рудченко, С. Шоломович. Київ: Музична Україна, 1974. 192 с.
6. Мусієнко-Репська В. Засоби естетичного виховання молоді в педагогічній спадщині В. Сухомлинського. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. № 3 (62), вересень 2018, Т. 1. С. 95-99.
7. Сухомлинський В. О. Сучасність: науково-методичний збірник. Київ: Рад. школа, 1994. 162 с.
8. Танько Т. П., Чернявська М. В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах освіти України (друга половина XX століття): навч. посіб. Харків: ХНПУ, 2017. 204 с.
9. Філіпенко А. Чарівний світ музики. *Дошкільне виховання*. 1981. № 3. С. 8.
10. Яришева Н. Естетичне виховання у процесі ознайомлення з природою. *Дошкільне виховання*. 2008. №6. С. 12-13.

ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Ольга Жарук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,

Дарина Жарук, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: О. В. Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

LOGICAL AND MATHEMATICAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Olga Zharuk, master's student Vinnytsia Mykhailo

Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Daria Zharuk, bachelor's student State Tax University (Ukraine)

Анотація. В статті розкриваються особливості логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку як педагогічної проблеми.

Ключові слова: логіко-математичний розвиток, логіко-математична компетентність дітей старшого дошкільного віку, особистісний розвиток.

Abstract. The article reveals the features of the logical and mathematical development of preschool children as a pedagogical problem.

Key words: : logical-mathematical development, logical-mathematical competence of older preschool children, personal development.